

dr hab. szt. Marek Średniawa
dziedzina sztuki
dyscyplina artystyczna: sztuki plastyczne
i konserwacja dzieł sztuki
Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku
Wydział Architektury i Wzornictwa

Gdańsk 19 września 2022 roku

Recenzja

rozprawy doktorskiej

Pani mgr Kamili Szcześniak

sporządzona w związku z przewodem doktorskim

w dziedzinie sztuki,

w dyscyplinie artystycznej: sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Celem recenzji jest ocena spełnienia przez rozprawę doktorską warunków, obowiązujących w czasie wszczęcia postępowania o nadanie stopnia doktora, określonych w art. 13 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2003 roku, nr 65, poz. 595, z późn. zm.).

Recenzja zawiera również ocenę dorobku artystycznego kandydatki.

Recenzja powstała na podstawie analizy trzech dokumentów:

- pracy doktorskiej pod tytułem *Pozawzrokowe funkcje światła*;
- portfolio;
- wykaz dorobku.

Kandydatka

Pani mgr Marta Gębska, zgodnie z informacjami zawartymi w portfolio, ukończyła w 2012 roku studia magisterskie na kierunku *wzornictwo* prowadzonym na Wydziale Architektury i Wzornictwa w Akademii Sztuk Pięknych w Poznaniu. Pracę magisterską pod tytułem *Moow – motywacja kreatywności, stymulujące miejsce pracy* zrealizowała w Pracowni designu inspirującego pod opieką prof. Bogumiły Jung.

Kandydatka, od ukończenia studiów magisterskich w 2012 roku, jest aktywna zawodowo. Jej aktywność koncentruje się w trzech obszarach: dydaktyce, projektowaniu oraz ilustracji. Przy czym ten ostatni obszar nie ogranicza się do samego wykonywania ilustracji. Ilustracje Pani Kamili Szcześniak są syntetycznymi komentarzami różnorodnych zjawisk socjologicznych. Komentarze, w formie ilustracji autorka rozpowszechnia w mediach społecznościowych. Działalność kandydatki w tym obszarze ma duże oddziaływanie społeczne i na pewno doczeka się, jako forma publicystyki, właściwej analizy. Analiza taka wykracza poza recenzję przedstawionej pracy doktorskiej. Swoją działalność twórczą w omawianym obszarze autorka podsumowała wydając w 2021 roku książkę *Nieładnie. Wielka Księga Fakapu*, zawierającą zbiór prac z ostatnich lat.

Jako dydaktyk, kandydatka związana jest z Uniwersytetem Artystycznym w Poznaniu – swoją macierzystą Uczelnią. Jest asystentką w Pracowni designu inspirującego i równocześnie prowadzi zajęcia z przedmiotów: Design sketching, Techniki modelowania i makietowania oraz Projektowanie wstępne. W okresie od ukończenia studiów do złożenia dokumentacji związanej z przewodem doktorskim kandydatka wykazuje się, poza wymienionymi, różnorodnymi aktywnościami związanymi z funkcjonowaniem Katedry Designu.

Kandydatka w obszarze projektowania zajmuje się architekturą wnętrz, wzornictwem oraz grafiką projektową. Wyniki jej pracy twórczej prezentowane były na 17 wystawach na terenie Polski.

Ocena pracy doktorskiej

Klasyfikacja pracy doktorskiej pod tytułem: *Pozawzrokowe funkcje światła*. Oceniana rozprawa jest oryginalnym dokonaniem artystycznym w zakresie subdyscypliny sztuk projektowych. Zawiera w sobie rozwiniętą część analityczną oraz część syntetyczną zakończoną konkluzją projektową.

Przedstawiona do recenzji, licząca 128 stron, rozprawa zawiera wstęp, trzy rozdziały oraz spis dobrze dobranej, obszernej bibliografii i spis ilustracji.

Przedmiotem dociekań będących przedmiotem rozprawy jest, jak stwierdza autorka, *zaprojektowanie oświetlenia, które poza swoją podstawową funkcją będzie też wspomagać naturalny cykl aktywności człowieka w ciągu dnia*. Powyższe można przyjąć za postawiony problem projektowy. W celu jego rozwiązania autorka analizuje potrzeby człowieka wynikające z jego fizjologii i zderza je z wymaganiami współczesnego życia w kręgu kulturowym i cywilizacyjnym, do którego autorka należy. Stanowi to podstawę do zaprojektowania oświetlenia umożliwiającego realizację wymaganych przez użytkownika funkcji z potrzebami wynikającymi z biologicznych, ukształtowanych w procesie ewolucji, cech ludzkiego organizmu.

Pomimo postawienia dość oczywistej tezy, *światło reguluje funkcje życiowe człowieka*, autorka przedstawia interesujący proces dochodzenia do rozwiązania zdefiniowanego problemu projektowego.

Wstęp. We wstępie autorka rozbija postawiony problem projektowy na dwa współbieżne wektory dociekań. Jednym są *możliwości kreacyjne oświetlenia*, zwłaszcza te związane z odczuciami człowieka. Drugim jest oddziaływanie światła na organizm ludzki na poziomie fizjologicznym. Autorka pracy stwierdza we wstępie, że *Ziemia od milionów lat obraca się wokół własnej osi z prędkością ponad 1600 km/h* oraz że dzień i noc następują po sobie *regularnie, punktualnie i niezmiennie*. Dygresja. Oba stwierdzenia są co najmniej nieprecyzyjne. W rzeczywistości prędkość liniowa związana z ruchem obrotowym Ziemi jest zależna od szerokości geograficznej. Na przykład dla szerokości geograficznej, na której leży

Poznań wynosi niewiele ponad 1100 km/h (na biegunie wynosi 0 km/h). Długość doby skraca się, wynika to ze spowolnienia ruchu obrotowego Ziemi. Następowanie nocy po dniu zmienia się w czasie. Zmiana ta związana jest z rytmem rocznym (nachylenie osi obrotu Ziemi do ekliptyki, obrót Ziemi dookoła Słońca).

Pierwszy rozdział rozprawy zatytułowany *Człowiek*, składa się z czterech podrozdziałów. *Cykliczność, Rytm, 24 godziny i Percepcja światła*.

W podrozdziale *Cykliczność* autorka przywołuje różne historyczne badania dotyczące długości cyklu snu i czuwania oraz badania wpływu barwy światła na aktywność ludzkiego organizmu.

W podrozdziale *Rytm* autorka przywołuje różne historyczne badania dotyczące naszego wewnętrznego zegara biologicznego i znowu powraca do wpływu barwy światła na ludzki organizm.

W podrozdziale *24 godziny* autorka opisuje okołodobowy rytm funkcjonowania ludzkiego organizmu, który jest związany ze światłem słonecznym.

W podrozdziale *Percepcja światła* autorka opisuje zagadnienie percepcji światła z punktu widzenia psycho-fizjologii zmysłu wzroku.

Podsumowując. Współczesny stan badań wskazuje na złożoność zjawiska snu. Można zidentyfikować co najmniej osiem procesów neurobiologicznych związanych z różnymi układami neuroprzekaźników mających wpływ na sen, jego cykliczność, jego jakość, jego długość i jego strukturę. Ważne okazało się też zrozumienie, że regulacja snu odbywa się, w uproszczeniu, w dwóch procesach. Procesie homeostatycznego zapotrzebowania na sen i procesie związanym z rytmem okołodobowym. Oba procesy łącznie sterują naszym snem, ale tylko jeden z nich, związany z rytmem okołodobowym, związany jest ze światłem, czyli cyklem noc, dzień. Cykl ten w różnych szerokościach geograficznych ulega zmianom w cyklu rocznym. Co jest niezgodne z naszym, uniwersalnym dla wszystkich szerokości geograficznych i w każdej porze roku, wymuszonym cyklem pracy, mającym wpływ na proces

homeostatycznego zapotrzebowania na sen. Te konstatacje stanowią podstawę do późniejszych działań syntetycznych.

Rozdział drugi zatytułowany *Oświetlenie* składa się z dwóch podrozdziałów. *Krótką historią oświetlenia* oraz *Parametry źródła światła*.

W podrozdziale *Krótką historią oświetlenia* autorka przedstawia... krótką historię oświetlenia. Opisane na reprezentowanym poziomie ogólności historii oświetlenia wydaje się zbędnym w pracy doktorskiej. Oprócz tego autorka, w tej części rozprawy, dokonuje przeglądu współczesnych źródeł światła. W przeglądzie pomija, wielce obiecującą, technologię OLED.

W podrozdziale *Parametry źródła światła* autorka systematyzuje wiedzę na temat współcześnie wykorzystywanych źródeł światła i ich parametrów.

Podsumowując. W rozdziale drugim, oprócz – zdaniem recenzenta – zbędnych informacji, przedstawione zostały, w usystematyzowany sposób, informacje dotyczące rodzajów i parametrów źródeł światła stanowiące dobrą podstawę do dalszych prac projektowych w części syntetycznej pracy.

Rozdział trzeci, zawierający opis działań fazy syntetycznej w procesie projektowym, zatytułowany został *Projekt*. Rozdział ten składa się z trzech podrozdziałów. *Założenia projektu*, *Projektowanie* oraz *Podsumowanie*.

Podrozdział *Założenia projektu* zawiera główne założenia projektu wynikające z przeprowadzonych i opisanych w dwóch pierwszych rozdziałach, analiz. Zawiera również sprecyzowanie problemu projektowego. Rozwiązanie ma *wspomagać naturalny rytm dobowy człowieka* oraz ma *umożliwiać zmianę parametrów oświetlenia w zależności od potrzeb*. Podrozdział ten zawiera też kilka tez postawionych przez autorkę, które mogą stanowić podstawę dyskusji.

W podrozdziale *Projektowanie* autorka w ładny (od ładu) i uporządkowany sposób przedstawia nam warsztat projektanta. Od tworzenia koncepcji poprzez definiowanie wariantów, modelowanie i dokonywanie wyborów aż do tworzenia specyfikacji technicznej i przedstawienia konkluzji projektowej w postaci wizualizacji. Opis fazy dotyczącej definiowania rozwiązania ilustrowany jest fotografiami i rysunkami dokumentującymi jej przebieg.

Podsumowując. W rozdziale trzecim przedstawiony został dobrze przeprowadzony proces budowania konkluzji projektowej wynikającej z dociekań autorki będących przedmiotem przedstawionej do recenzji pracy.

Przedstawioną rozprawę czyta się z zainteresowaniem. Poruszana problematyka jest ważna. Autorce udało się osiągnąć ciekawą konkluzję projektową. Wypracowanie interesującego i oryginalnego rozwiązania było możliwe dzięki postawieniu przez autorkę dyskusyjnych tez.

Teza pierwsza. *Mój projekt jest poszukiwaniem formy oświetlenia, która będzie wspomagać naturalny rytm dobowy człowieka, ale też umożliwi mu zmianę jego najważniejszych parametrów w zależności od potrzeb danej chwili.* Autorka zakłada, że jej rozwiązanie ma wspomagać naturalny rytm dobowy człowieka, ale równocześnie zakłada, że można powstałym urządzeniem sterować dowolnie. Stwarza to możliwość ustawienia parametrów oświetlenia niezgodnie z naturalnymi potrzebami organizmu. Dyskusja. Czy użytkownik nieposiadający wiedzy na temat roli światła w regulacji procesów funkcjonowania swojego organizmu nie rozstroi tych procesów jeszcze bardziej, niż ma to miejsce bez użycia proponowanego rozwiązania? Jak dużą swobodę można pozostawić użytkownikowi w wykorzystaniu zaprojektowanych produktów?

Teza druga. *Starłam się tworzyć tę koncepcję tak, aby zachować równowagę pomiędzy efektem biologicznym a funkcjonalnością, uwzględniająca realia dzisiejszego świata.*

Dyskusja. Jak daleko można postawić granicę kompromisu pomiędzy potrzebami psychologicznymi naszego organizmu a wymogami konieczności funkcjonowania w systemie nie uwzględniającym tych potrzeb?

Teza trzecia. *Idee pozbawione kontekstu rzeczywistości, pomimo swojej słuszności, często nie mają prawa bytu w przypadku przedmiotów użytku codziennego.* Dyskusja. Jaka jest zatem rola projektantów? Czy mają, uwzględniając kontekst rzeczywistości, umożliwić funkcjonowanie człowieka akceptując to, że dzieje się to w niewłaściwych warunkach, czy też, mają dążyć do stworzenia optymalnych warunków życia człowieka zmieniając rzeczywistość?

Bardzo interesujące tezy. Każda z nich, oczywiście na różnym poziomie ogólności rozważań, może zainicjować ważną dyskusję dotyczącą roli projektantów w tworzeniu materialnej kultury człowieka. Należy mieć nadzieję, że autorka opracowania nie poprzestanie na postawieniu tych tez, lecz będzie dążyła do ich weryfikacji. Pierwszym krokiem weryfikacji niewątpliwie byłoby przetestowanie zaproponowanego rozwiązania w codziennym użytkowaniu.

Konkluzją projektową przedstawioną w rozprawie jest system elementów pozwalających tworzyć różne struktury oświetleniowe funkcjonujące zgodnie z przyjętymi założeniami. Odbiór formy obiektów, oprócz jej ładności i porządku geometrycznego jest subiektywny. W przypadku prezentowanego rozwiązania zaproponowane formy są ładne (od ładności), uporządkowane geometrycznie i w subiektywnym odczuciu recenzenta dobrze oddają ideę zaproponowanego systemu oświetlenia.

Konkluzja projektowa wydaje się mieć potencjał wdrożeniowy. Oznacza to możliwość wprowadzenia wyników teoretycznych rozważań na rynek. Oznacza to również możliwość wprowadzenia na rynek produktu, którego postać nie jest zdeterminowana potrzebami rynkowymi, tylko zaproponowaną, autorską ideą.

Czy przedstawiona rozprawa ma cechy oryginalności? Tak. Cecha oryginalności objawia się zarówno w postawieniu przez autorkę interesujących tez jak i w zaproponowanym rozwiązaniu w warstwie ideowej i w warstwie formalnej.

Ocena dorobku artystycznego

Ocena dorobku twórczego nie jest częścią oceny rozprawy doktorskiej, niemniej jednak w przypadku sztuk projektowych może, tradycyjnie, być pomocniczym elementem pozwalającym na zrozumienie szerszego kontekstu realizowanej pracy doktorskiej.

Prace projektowe zawarte w portfolio Pani mgr Kamili Szczęśniak świadczą o tym, że mamy do czynienia z aktywną i dojrzałą projektantką. Projekty wnętrz oraz projekty z zakresu komunikacji wizualnej, cechujące się porządkiem form i przestrzeni, bardzo dobrze kontrastują z ilustracjami przywodzącymi na myśl szybkie notatki, w których nie dbamy o formę tylko o przenoszona treść. Zaprezentowane w portfolio obiekty użytkowe zdają się godzić oba twórcze oblicza autorki. Z jednej strony charakteryzują się ładem i uporządkowaniem, a z drugiej strony nie są pozbawione śladu gestu, szybkiej reakcji w definiowaniu formy.

Dorobek projektowy autorki i przedstawiona rozprawa doktorska są ilustracją spójnej i konsekwentnej drogi, którą podąża autorka – świadomy twórca, bystry obserwator i komentator rzeczywistości.

Konkluzja

Po zapoznaniu się z całością przedstawionej dokumentacji stwierdzam z całym przekonaniem,

że **Pani mgr Kamila Szczęśniak** jest dojrzałą i aktywną projektantką posiadającą umiejętność głębszej refleksji w stosunku do pracy projektowej. Realizując rozprawę doktorską kandydatka dowiodła, że posiada wiedzę teoretyczną oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy projektowej z pogłębioną częścią analityczno-badawczą. Przedstawiona przez nią rozprawa doktorska, stanowi oryginalną pracę projektową i spełnia wymagania, obowiązujące w czasie wszczęcia postępowania o nadanie stopnia doktora, zawarte w art. 13 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2003 roku, nr 65, poz. 595, z późn. zm.).

Równocześnie przedstawiona rozprawa doktorska spełnia obecnie obowiązujące wymagania zawarte w art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 roku, poz.1668 z późn. zm.)

Tym samym

**z całym przekonaniem popieram wniosek o przyznanie Pani mgr Kamili Szczęśniak
stopnia doktora sztuki**

w dziedzinie sztuki,

w dyscyplinie artystycznej: sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'K. Szczęśniak', is positioned on the right side of the page. The signature is fluid and cursive, with a long horizontal stroke extending to the right.